

KINNITATUD
Kaitseväge juhataja 02.03.2022
käskkirjaga nr 351

Kaitseväge peastaap
väljaõppeosakond

**VANGISTUS- JA ÜLEKUULAMISHARJUTUSE
OHUTUSEESKIRI
OE 9.1**

Tallinn 2022

Ohutuseeskirja koostaja:

Sõjaväeline auaste, ees- ja perenimi	Struktuuriüksus	Ametikoht
kpt (res) Heigo Vija	Kaitseliidu kool	Instruktor-koolitaja

Ohutuseeskirja väljatöötamisel osalesid või andsid eksperdiarvamuse:

Sõjaväeline auaste, ees- ja perenimi	Struktuuriüksus	Ametikoht
kpt Janari Jaanso	Kaitseväe Akadeemia	Kuulaja
kpt Jorma Helenurm	Toetuse väejuhatus	Toetusteenuste keskus psühholoog
n-ltn Triin Puusepp		Andmekaitse peaspetsialist
n-vbl (res) Renell Kaelep	Kaitseliidu kool	Instruktor-koolitaja
pr Kaidi Kiis	Toetuse väejuhatus	Toetusteenuste keskus peapsühholoog
hr Pärtel Preinvalts	Politsei- ja Piirivalveamet	Vanemkorrakaitseametnik
hr Ivo Kitsing	Sisekaitseakadeemia	Nooremlektor

Kooskõlastaja:

Sõjaväeline auaste, ees- ja perenimi	Struktuuriüksus	Ametikoht
kol Mati Tikrepuu	Kaitseväe peastaap	J7 ülem

SISUKORD

1. Peatükk Üldsätted	4
3. Peatükk Läbiviijad	7
4. Peatükk Läbiviimine.....	8
5. Peatükk Osaleja	9
6. Peatükk Meditsiinitoetus ja psühholoogine abi.....	9
7. Peatükk Taaslõimimine	10
Lisa. Vangistuse robustsus ja sundasendid	11

1. peatükk Üldsätted

1. Vangistus- ja ülekuulamisharjutuse ohutuseeskiri (edaspidi ohutuseeskiri) reguleerib üldnõudeid vangistus- ja ülekuulamisharjutusel, harjutuse ja harjutusel osaleja ja läbiviija kohustusi, meditsiinitoetust ning üksusega taasloomist.
2. Ohutuseeskirja eesmärk on õpetada vangistusse sattunud isikule ellujäämist ja toimetulekut vangistuse robustsusega, vastupanu osutamist vangistuses, et põgenedes oleks võimalik naasta turvalisele territooriumile või oma jõudude juurde.
3. Ohutuseeskiri on täitmiseks Kaitseväele ja Kaitseleidule ning harjutuse toetajatele¹.
4. Vangistus- ja ülekuulamisharjutus on kõrge väljaõpperiskiga väljaõppe tegevus, mille meditsiiniline või psühholoogiline mõju võib avalduda alles teatava aja möödumisel peale harjutuse lõppu.
5. Vangistus- ja ülekuulamisharjutuse läbiviimine võib sisaldada vastase poolt kasutatavate ohjeldus- ja ülekuulamise meetodeid, kuid nende teadmiste ja oskuste omandamine annab isikule kriisis paremad võimalused enda alalhoidmiseks.
6. Kui vangistus- ja ülekuulamisharjutusele järgneb vangistusest põgenemise harjutus, siis rakendatakse selles harjutuses täiendavalt käesoleva ohutuseeskirja nõudeid.
7. Ohutuseeskirja koostamisel võeti aluseks järgmised NATO standardikokkulepped (edaspidi STANAG), riigisiseseid õigusaktid ja käsiraamatud:
 - 7.1. STANAG 7196, APRP 3.3.7.5 - *NATO SERE training standard* (24. juuli 2018);
 - 7.2. STANAG 7226, APRP 3.3.7.3 - *Conduct After Capture* (13. oktoober 2017);
 - 7.3. STANAG 7225, APRP 3.3.7.2 - *Standardisation of reintegration* (12. oktoober 2017);
 - 7.4. STANAG 7233, APRP 3.3.7.7- *NATO Personnel recovery tactics, techniques and procedures*;
 - 7.5. Riigikantselei ja Siseministeeriumi 2018. aasta väljaanne, mis kirjeldab riiklike käitumisjuhiseid käitumiseks kriisiolukordades;
 - 7.6. Välisministeeriumi juhised käitumiseks välisriigis ja kinnipidamise korral;
 - 7.7. Korrakaitse seadus, mis kirjeldab turvakontrolli aluseid²;
 - 7.8. Vangistuseseadus, mis kirjeldab ohjeldusmeetmeid³;
 - 7.9. Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, mis kirjeldab psühhosotsiaalseid riskitegureid;
 - 7.10. Sõjaõiguse käsiraamat relvajõududele, Tallinn 2000, F. De Mailinen, Rahvusvahelise Punase Risti Komitee;
 - 7.11. Sõjaõiguse põhimõisted 2000, Väljavõte F. De Mailinen'i sõjaõiguse käsiraamatust relvajõududele;
 - 7.12. Kombatantide käitumiskoodeks, Rahvusvahelise Punase Risti Komitee;
 - 7.13. Sõjavangide kohtlemise 12. augusti 1949 Genfi (III) konventsioon, Riigi Teataja, RT II 1999, 19, 117;
 - 7.14. Euroopa Julgeoleku ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) suunised töötatamiseks potentsiaalselt ohtlikes keskkondades 2011, mis sisaldab pantvangis käitumise tegevusjuhiseid⁴;
 - 7.15. Kaitseväe eetikakoodeks.
8. Ohutuseeskirja terminid ja lühendid:
 - 8.1. **Vangistusharjutus** - harjutus, mille eesmärk on tõsta üksiksõduri ja/või allüksuse võimet üle saada vangilangemise šokist ja toime tulla vangistuse robustsusega;
 - 8.2. **Ülekuulamisharjutus** - harjutus, mille eesmärk on tõsta vangistatud üksiksõduri või sõdurite grupi tahtejõudu ja võimet ülekuulamisel vastu seista ülekuulaja püüdele temalt hankida luureandmeid või värvata koostööle;

¹ Vangistus- ja ülekuulamisharjutuse eesmärkide saavutamiseks ja ohutuse tagamiseks võivad toetajad olla Politsei- ja Piirivalveamet, Vanglateenistuse ning muude asutuste eksperdid.

² Korrakaitseeseadus § 47. Turvakontroll.

³ Vangistuseseadus § 70. Ohjeldusmeetmete kasutamine.

⁴ OSCE *Operational Guidelines for Working in a Potentially Hazardous Environment 2011*.

- 8.3. **Põgenemisharjutus** – harjutus, mille eesmärk on tõsta üksiksõduri või sõdurite grupi moraali, tahtejõudu ja leidlikkust, et põgeneda vangistusest;
 - 8.4. **SERE** – (ingl *Survival, Evasion, Resistance and Extraction*) ellujäämine, vältimine, vastupanu ja väljatõmbamine;
 - 8.5. **Künoloog** – koerajuht.
9. Ohutuseeskirja haldab Kaitseväge peastaabi väljaõppeosakond.

2. peatükk Üldnõuded

10. Vangistus- ja ülekuulamisharjutusse kuuluvad vangistus, ülekuulamine ja võimalikud ettevalmistused põgenemiseks ei kesta tavaolukorras üle 24 tunni. Põgenemisharjutus võib erandjuhul võib kesta kauem kui 24 tundi, kui see on vajalik erialase kvalifikatsiooni saavutamiseks⁵.
11. Isikkoosseis, kes täidab ülesandeid eriettevalmistust nõutavas piirkonnas võib vangistus- ja ülekuulamisharjutus kesta kuni 48 tundi, võttes arvesse täiendavate meditsiiniliste järelevalve- ja taastõimimise meetmete rakendamise vajadust.
12. Põgenemisharjutust arvestatakse vangistus- ja ülekuulamise harjutusele järgneva harjutusena, mis ei kesta tavaliselt üle 24 tunni.
13. Vangistus- ja ülekuulamisharjutus algab vangistamise hetkel. Vangistuse läbiviija ütleb vangistamise hetkel vangistatavatele (harjutuses osalejatele) valjul häälel: **„Tähelepanu, tegemist on vangistusharjutusega, ärge osutage vastupanu! Harjutusest väljumiseks öelge selge häälega STOPP, võimalusel tõstke käed ja teie juurde tuleb harjutuse läbiviija.“**
14. Harjutuse eel selgitatakse osalejatele punkt 13 eesmärki, vajalikkust ja tähendust.
15. Kui osaleja soovib harjutusest väljuda või kõrvaldatakse harjutusest läbiviija otsusega, tuleb tagada osalejale anonüümsus, et vältida hilisemaid võimalikke ebakõlasid.
16. Vangistusharjutus sõltuvalt harjutuse eesmärgist sisaldab isiku ülekuulamist selgitamiseks välja tema:
 - 16.1. isikut;
 - 16.2. sõjavangi staatust;
 - 16.3. võimet säilitada elu, au ja väärikus vangistuses.
17. Sõltuvalt harjutuse eesmärgist küsitakse ülekuulamisel:
 - 17.1. isikuandmeid tuvastamiseks isiku vastavust dokumentidele ja tegevuse eesmärki;
 - 17.2. 1949. a kolmanda Genfi konventsiooni ja 1977. a esimese lisaprotokollide andmeid, eesmärgiga teha kindlaks vangistatud isiku sõjavangi staatus;
 - 17.3. kultuuri, tavade ja usuga seotud andmeid ja ÜRO ja OSCE pantvangi intsidendi juhiseid;
 - 17.4. muid olustikulisi ja harjutuse kontekstiga seotud küsimusi.
18. Ülekuulaja fikseerib, kas ettenähtud vastused saadi või mitte, ja koostab harjutuses osaleja poolt antud vastuste ja käitumise kohta individuaalse kokkuvõtte.
19. Ülekuulamisharjutuse ajal ei tohi harjutuses osaleja ülekuulamine kesta kokku kauem kui 8 tundi.
20. Füüsiline vägivald (nt peksmine) harjutuses osaleja suhtes on **keelatud!**
21. Harjutuses osalejat võib harjutuse ajal mõjutada:
 - 21.1. külma veega, mille viskamine imiteerib lööki ja ülevalamine peksmist;
 - 21.2. sooja veega, mille ülevalamine imiteerib mõnitamist;
 - 21.3. läbi rätiku vee kallamisega näole, mis imiteerib korrale kutsumist (vt lisa, joonis 12).

⁵ Põgenemist vangistusest SERE C tasemeõppes ja SERE instruktoriõppes, mis on vajalik kvalifikatsiooni saavutamiseks, kestab vähemalt 72 tundi.

22. Vangistuse robustsust imiteeritakse sundasenditega, mida vahetatakse regulaarselt ja mille mõju on vangistuse harjutuse osalejale harjutuse ettevalmistavas väljaõppe etapis tutvustatud (vt lisa, joonis 1-12):
 - 22.1. tähelepanu äratamine (vt lisa, joonis 1);
 - 22.2. pea fikseerimine kahe käe vahele, 3-4 küsimuse esitamiseks (vt lisa, joonis 2);
 - 22.3. tõe vastu seina ehmatamiseks (vt lisa, joonis 3);
 - 22.4. sõrmeotste liigutamine vastu põske, mitte üle kahe liigutuse korraga (vt lisa, joonis 4);
 - 22.5. vastu seina kahe käega toetumine 1 tund (vt lisa, joonis 5);
 - 22.6. maas istumine istmikul kuni 2 tundi (vt lisa, joonis 6);
 - 22.7. seismine kuni 3 tundi (vt lisa, joonis 7);
 - 22.8. põlvitamine kuni 30 minutit (vt lisa, joonis 8);
 - 22.9. kinnises õhuvahetusega kastis istumine või seismine kuni 1 tund (vt lisa, joonis 9).
 - 22.10. istumine koos putukatega (vt lisa, joonis 10);
 - 22.11. kastis seismine (vt lisa, joonis 11);
 - 22.12. läbi rätiku vee kallamisega näole (vt lisa, joonis 12).
23. Vangistuse psühholoogilist survet imiteeritakse ajakohaste realistlike filmide näitamisega, mis kirjeldavad relvakonfliktide käigus vangistatud isikute vägivaldset käitlemist ja selleks kasutatavaid vahendeid. Filme demonstreeritakse mitte üle kahe korra ja mitte rohkem kui 30 minutit järjest, mille järel järgneb paus.
24. Peakoti ja silmasideme kasutamine ning kõrvaklappide kasutamine on lubatud.
25. Vangistusharjutusel mootorsõidukiga vangide transpordi ajaks kaetakse harjutuses osalejate silmad.
26. Sõltuvalt harjutuse stsenaariumist võib harjutuses osalejatelt eemaldada vormiriietuse ja asendada see täielikult kombinesoonidega, tsiviilriietega ja ajutiste jalatsitega.
27. Künoloogi juhtimisel võib kasutada teenistusloomi.
28. Erivahenditest võib kasutada käe- ja jalaraudu, kuid ühtekokku mitte kauem kui 16 tundi.
 - 28.1. käepärasest materjalist sidumisvahendeid võib kasutada, kuid neil kehtivad samad piirangud, mis käeraudade kasutamisel;
 - 28.2. ohjeldusmeetmena jäsemete sidumisel ning käe- ja jalaraudade kasutamisel tuleb jälgida, et jäsemete vereringe ei oleks häiritud;
 - 28.3. iga kahe tunni järel tuleb seotud või käe- ja jalaraudadega jäsemete asendit muuta või eelnimetatud vahendeid kohendada või ajutiselt eemaldada;
 - 28.4. kontrollmeetmena peab köidikute või käeraudade ja randme vahele mahtuma surudes väike sõrm.
 - 28.5. peakotti peab perioodiliselt iga 30 minuti järel kohendama, et tagada harjutuses osalejale normaalne hingamine.
29. Meditsiinivahenditest on lubatud kehatemperatuuri kontrollimiseks kasutada termomeetreid.
30. Vangistusruum peab olema ilmastikumõjude eest kaitstud ja pimedal ajal valgustatud.
31. Vangistusruumi ja selle põranda temperatuur ei tohi langeda alla +2°C ja tõusta üle +25°C.
32. Ülekuulamisruumi (-koha) temperatuur võib olla madalam või kõrgem punktis 31 kehtestatud piirangutest. Sellisel juhul tohib ülekuulamine kesta kuni 30 minutit.
33. Müratase vangistusruumis ei tohi ületada 85 dB. Kõrgema müratase puhul on harjutuses osalejad kohustatud kandma kuulmiskaitsevahendeid⁶.
34. Psühholoogiliseks mõjutamiseks on lubatud kasutada häirivaid helisid ja muusikat, kuid mitte üle 60 minuti järjest, millele peab järgnema vaikuse paus.

⁶ Kuulmiskahjustuste vältimise ohutuseeskiri OE 1.2.

35. Harjutuses osaleja kinni võtmisel tehakse tema enda ja harjutuse läbiviijate ohutuse tagamiseks turvakontroll⁷.
36. Harjutuse läbiviimisel peab olema ettevalmistatud eraldi nõustamisruum harjutusest välja võetud isikkoosseisuga tegelemiseks.
37. Valveüksus peab omal initsiatiivil pakkuma vangidele vähemalt 2 dl joogivett iga kahe tunni järel ja iga kord, kui harjutuses osaleja seda ise soovib.
38. Harjutuses osalejal on õigus ülestõstetud peakoti ja vajadusel avatud käesidemetega kasutada käimlat selleks harjutuse läbiviijate poolt ettevalmistatud eraldatud ja privaatsust võimaldavas kohas.
39. Harjutuses osaleja isiklik varustus peab olema äratuntavalt märgistatud ja asuma vangistusharjutuse läbiviimise koha vahetusläheduses.
40. Vangistusharjutuse ajal peab valvav personal (valveüksus) tähelepanelikult jälgima vangide seisundit ning vajadusel harjutuse käigus perioodiliselt vahetama sundasendeid.
41. Harjutuses osalejate jalgsi ümberpaiknemisel peavad seotud käed asetsema ees. Eskorti teostajad peavad jälgima, et transportimisel ei saaks harjutuses osaleja viga või traumat.
42. Mootorsõidukiga transportimisel peavad harjutuses osaleja käed olema fikseeritud ette, et liiklusõnnetuse korral oleks võimalik ennast kätega kaitsta, võimalusel vabastada käed ja silmad.
43. Harjutuse ajal peetakse osalejate üle arvestust arvestuslehel, millele märgitakse:
 - 43.1. millal toimus vangistamine (kuupäev, kellaaeg: algus ja lõpp);
 - 43.2. sundasendid, nende tüüp ja nende vahetuse aeg;
 - 43.3. mis kell ja kui palju anti vangile joogivett;
 - 43.4. millal ja mitu korda anti vangidele süüa;
 - 43.5. millal muudeti vangi käte asetust;
 - 43.6. ülekuulamisel viibitud ajavahemik;
 - 43.7. meditsiinilise järelevalve tulemused;
 - 43.8. millised korraldused on andnud harjutuse läbiviija iga konkreetse vangi kohta
 - 43.9. milliseid psühholoogilisi mõjutusvahendeid kasutati (heli, valgus, filmid), juhul kui need ei ole märgitud harjutuse plaani.

3. peatükk **Läbiviijad**

44. Harjutuse läbiviimiseks moodustakse töögrupp:
 - 44.1. kellel on kogemus ja kompetents ülekuulamise läbiviimiseks⁸, meditsiini ja psühholoogilise abi andmisel;
 - 44.2. kes on varem osalenud vangistus- ja ülekuulamisharjutuses ning kogunud harjutuse robustsust;
 - 44.3. kelle ülesanne näeb ette sõjavangide ja lahinguväljal pooli vahetanud isikute käitlemist, ülekuulamist ja selle organiseerimist;
 - 44.4. kelle ülesanne näeb ette kinnipeetud isikute ülekuulamist, valvamist ja konvoeerimist ning nende staatuse kindlaks tegemist ja olulise teabe kogumist.
45. Harjutuse läbiviimise ja ettevalmistamise grupi koosseis hõlmab:
 - 45.1. pealäbiviijat, kes vastutab kogu harjutuse korralduse, dokumentatsiooni ja järelevalve eest;

⁷ Korrakaitseadus § 47. Turvakontroll alused.

⁸ Läbiviija on lõpetanud õppekavajärgse väljaõppe. Tegemist on eksperdiga, kes õpetab vangistuse ja ülekuulamisega seotud õppeaineid või tegemist on tegevvälase, ametnikuga, kelle ametijuhend näeb ette ülekuulamise läbiviimist.

- 45.2. läbiviijaid, kes valmistavad ette harjutuse taristu, teevad harjutuse järelevalvet ja jälgivad harjutuses osalejaid ning täidavad osalejate arvestuslehte;
- 45.3. kontrollijat, kes pealäbiviijast sõltumatult hindab ja jälgib harjutuse kulgu ning ohtliku olukorra tekkimisel katkestab ajutiselt või peatab koheselt kogu harjutuse. Ta vastutab harjutuse käigus tekkinud talletamisele mitte kuuluvate dokumentide kokku kogumise ja hävitamise eest;
- 45.4. ülekuulajaid, kes kuulavad harjutuse stsenaariumi alusel üle harjutuses osalejad;
- 45.5. meditsiinitöötajat, kes hindab harjutuses osaleja(te) tervislikku seisundit ja kontrollib ning esitab saadud andmed osalejate arvestuslehel;
- 45.6. psühholoogi, kes jälgib harjutuses osalejaid, peatab võimalike häirete ilmnemisel osaleja või läbiviija harjutuses osalemise ja viib läbi osaleja või läbiviija stressireaktsiooni hindamise, vajadusel kriisinõustamise;
- 45.7. valvureid- ja konvoeerijaid, kes teostavad harjutuses osalejate vangistamist, teostavad turvakontrolli, pakendavad äravõetud varustuse, transpordivad, talutavad ja valvavad osalejaid erinevates harjutuse etappides;
- 45.8. tehnikut, kes valmistab ette ja tagab harjutuse helinduse, salvestamise ja ettenähtud infotehnoloogilised lahendused.

4. peatükk Läbiviimine

- 46. Harjutuse pealäbiviija peab enne harjutust:
 - 46.1. koostama harjutuse dokumentatsiooni (nt harjutuse plaani, läbiviijate tegevusjuhendid (vt p 46.5), harjutuses osalejate arvestusleht jne), mille kinnitab struktuuriüksuse ülem käskkirjaga. Harjutuse dokumentatsioon säilitatakse struktuuriüksuses kuni 10 aastat;
 - 46.2. tutvustama kõigile harjutuses osalejatele ohutusnõudeid;
 - 46.3. korraldama demonstreeriva väljaõppe, mille raames tutvustatakse ohjeldusmeetmeid, mõjutusvahendeid ja vangistuse robustsuse mõju inimesele;
 - 46.4. katsetama koos harjutuse läbiviimise ja ettevalmistamise grupi koosseisuga harjutuseplaanis kirjeldatud sundasendite, vangistust ja ülekuulamist imiteerivate võtete ning ohjeldusmeetmete ja mõjutusvahendite mõju;
 - 46.5. koostama valve- ja konvoiüksuse tegevusjuhendi harjutusest osavõtjate vangivõtmisel, transportimisel ja valvamisel;
 - 46.6. kontrollima, kas harjutusest läbiviiv isikkoosseis on saanud väljaõppe vangide kohtlemiseks ja ülekuulamiseks vastavalt relvakonfliktiõigusele (rahvusvahelisele humanitaarõigusele);
 - 46.7. kontrollima, kui harjutusele on kehtestatud juurdepääsu piirang, et läbiviijad omaksid vastava tasemega luba.
- 47. Harjutuse pealäbiviija peab harjutuse ajal:
 - 47.1. pidevalt kontrollima ohutusnõuete täitmist;
 - 47.2. viivitamatult eemaldama harjutusest osavõtja, kellel on tekkinud psüühiline häire või eluohtlik olukord.
- 48. Harjutuse pealäbiviija peab kohe peale harjutust:
 - 48.1. vestlema harjutusest osalenutega, kas grupis või individuaalselt, saamaks tagasisidet väljaõppe kohta;
 - 48.2. selgitama harjutuses osalenutele vajadusel vangistuse stsenaariumi põhimõtteid ning tagama, et harjutuse lõppedes oleks kõigil osalenutel selge arusaam, kuidas vange koheldakse ja üle kuulatakse;
 - 48.3. koostama kokkuvõtte harjutuse eesmärgi täitmisest ja milliseid kogemusi harjutuse käigus omandati.

5. peatükk Osaleja

49. Harjutuses osaleja peab:
- 49.1. kohe teatama harjutuse läbiviijale, kui talle ei ole tutvustatud ohutusnõudeid;
 - 49.2. mitte põgenema, alluma kinnipidamisel tema suhtes kasutatud ohjeldusmeetmetele ja mitte osutama füüsilist vastupanu, kui ei ole selgelt teatatud või muul viisil arusaadavalt selgeks tehtud, et seda elementi harjutatakse;
 - 49.3. alati järgima meditsiinitöötaja (parameediku) ja psühholoogi esitatud nõudeid;
 - 49.4. peab olema märgistatud identifitseerimistunnusega, mille järgi märgistatakse harjutuses osaleja varustus ja koostatavad dokumendid,
 - 49.5. kasutama sõna "**Stopp**" või tõstma ülesse käed, kui soovitakse saada ühendust läbiviijaga või ei suudeta enam harjutuses osaleda, hoolimata sellest, et see ei ole otseselt vastuolus ohutusnõuetega.

6. peatükk Meditsiinitoetus ja psühholoogine abi

50. Harjutuse läbiviimise ja ettevalmistamise grupi koosseisus peab olema vähemalt rühma parameedik, kes tunneb harjutuse eripära ning selle kohta kehtestatud ohutusnõudeid.
51. Parameedik jälgib harjutust ja annab vajadusel meditsiinalast nõu nii harjutuse läbiviijale kui ka harjutuses osalevale isikkoosseisule.
52. Parameedik kontrollib perioodiliselt harjutuses osalejate tervislikku seisundit, teeb vajalikke märkmeid ja koostab iga harjutuses osaleja kohta taaslõimimiseks kokkuvõtte.
53. Parameedikul peab olema sideühendus struktuuriüksuse arstiga/vastava arstiga juhuks kui on vaja täiendavat meditsiinilist abi.
54. Parameedik töötab paaris psühholoogiga.
55. Ülekuulamise juures peab viibima psühholoog, kes tunneb harjutuse eripära ning selle kohta kehtestatud ohutusnõudeid.
56. Psühholoog jälgib harjutuse käiku, teostab stressireaktsiooni hindamist ja viib vajadusel läbi kriisinõustamist, nii harjutust läbiviivale, kui ka harjutuses osalevale isikkoosseisule.
57. Psühholoog jälgib harjutuses osalejate stressireaktsioone, üldseisundit, teeb vajalikud märkmed harjutuse arvestustabelisse ja koostab iga harjutuses osaleja kohta taaslõimimiseks kokkuvõtte.

7. peatükk

Taasloomimine

58. Peale harjutust antakse harjutuses osalejatele süüa ja juua ning võimaldatakse aega pingelanguseks. Selleks, et harjutuses osalenud ei taju läbitud teravalt, peab nende organism saama lõdvestuda.
59. Parameedik kontrollib harjutuses osalejate tervislikku seisundit ja koostab harjutuse käigus talletatud tervisenäitajatest kokkuvõtte.
60. Psühholoog hindab harjutuses osalenute distressiga toimetulekuvõimet ja kontrollib, et kõik osalejad on harjutusest vangistatu rollist väljunud püsiva distressita. Harjutuse käigus ilmnenu osaleja tugeva stressireaktsiooni korral koostab individuaalse hinnangu osaleja stressiga toimetuleku võimele ja osutab kriisinõustamist.
61. Psühholoog annab individuaalselt osalenutele infot võimalike vaimse tervise probleemide kohta, soovitusi võimaliku harjutuse järgse distressiga toimetuleku kohta ja kontaktid, kuhu vajadusel pöörduda.
62. Pealäbiviija annab harjutuses osalejatele läbiviijate poolse tagasiside vangistuses toimetuleku kohta.
63. Kuna vangistus harjutus on füüsiliselt ja vaimselt väsitav siis peale harjutuse lõppu ja taasloomimise protsessi ei tohi harjutuses osalejad ilma 6 tundi magamata ja rahunemata juhtida mootorsõidukit.

Vangistuse robustsus ja sundasendid

Kahe käega haaratakse kraest kinni ja tõmmatakse vangistatu nägu enda poole. Tegevusega kaasneb hääle kasutamine.

Joonis 1. Tähelepanu äratamine

Kõige mugavam asend. Inimene suudab seista tundide kaupa püsti ja ka uinuda püstijalu. Kuni 3 tundi.

Joonis 7. Seismine

Selja tagant surutakse kahe käega vastu vangistatud pead, kõrvad jäävad peopesade vahele. Pead hoitakse liikumatuna, et eespool olija saaks vangile küsimusi esitada.

Joonis 2. Pea fikseerimine

Ebamugav asend, mis mõjub põlvedel ja seljale. Harjutuses peab jälgima, et treenitavaid ei panda põlvili külmale pinnale. Mitte üle 30 minuti korraga!

Joonis 8. Põlvitamine

Tõugatakse painduva võltsseina vastu, mis on valmistatud materjalist, mis tekitab valju müra. Tekitab tasakaalu kaotuse ja ebamugavustunde.

Joonis 3. Tõuge vastu seina

Normaalse õhuvahetusega kitsas ja väike kast. Põrandale võib ebamugava tunde tekitamiseks panna saepuru ja vett. Hoida mitte üle 1 tunni.

Joonis 9. Kastis istumine

Puudutatakse ainult käe sõrmeotstega! Käeliigutus ei ole pikem, kui vangil õlg. Eesmärk ei ole tekitada valu vaid alandada. Mitte üle kahe korra!

Joonis 4. Sõrmeotste liigutamine vastu põske

Normaalse õhuvahetusega kitsas ja väike kast. Ebamugavuse tunde tekitamiseks võib kasti panna kauplustes müüdavat elusat kalasööta. Hoida mitte üle 1 tunni.

Joonis 10. Kastis istumine koos putukatega

Käed toetavad vastu seina, keha on seljast sirge. Kui vang hakkab vajuma allapoole, siis kindlasti peab sundasendit vahetama. Hoida mitte üle 1 tunni.

Joonis 5. Vastu seina kahe käega toetumine

Kitsas ja kõrges kastis hoidmisega testitakse võimet taluda kitsaid, suletud ja pimedaid ruume. Seismine on mugav asend. Hoida mitte üle 1 tunni.

Joonis 11. Kastis seismine

Ebamugav asend, mis mõjub istmikule, samuti väsivad ülesse tõstetud käed. Harjutuses peab jälgima, et treenitavaid ei panda istuma külmale pinnale. Hoida mitte üle 2 tunni.

Joonis 6. Istumine maas

Harjutus imiteerib uppumis- ja lämbumistunnet. Psüühiliselt raske, hirmu, paanikat tekitav võtte. Võtte kasutamisel isegi demona peab olema juures meditsiinitöötaja. Treenitaval võib tekkida hingamiskramp ja paanikahoog!

Joonis 12. Veega kallamine läbi rätiku näole